

Лекция 8

Компанияның қаржылық талдауы

Қаржылық талдау кәсіпорынның қаржылық жағдайын, оның төлем қабілеттілігі мен табыстылығын бағалаудың негізгі көрсеткіші болып табылады. Бұл компанияның күшті және әлсіз жақтарын анықтауға, оның жұмысының тиімділігін бағалауға және оның ресурстарын бірте-бірте және сәтті пайдалану жолын анықтауға мүмкіндік беретін басқаруды басқарудың маңызды бөлігі. Бұл дәрісте қаржылық талдаудың негізгі аспектілері қарастырылады: бухгалтерлік баланс пен кірістер туралы есепті талдау, ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есепті талдау, қаржылық коэффициенттерді қолдану.

Компанияның қаржылық талдауы Ұлыбританияның қаржылық есептілігі негізінде кәсіпорындардың қаржылық жағдайын зерттеуге және бағалауға бағытталған. Оның мақсаты басқару шешімдерін қабылдау, масштабты азайту, сәулетшілер және басқа да халықаралық тараптар үшін ақпарат алу болып табылады.

Қаржылық талдаудың негізгі міндеттері:

- Кәсіпорынның қаржылық тұрақтылығы мен төлем қабілеттілігін бағалау.
- Кәсіпорынның табыстылығы мен табыстылығын анықтау.
- Капиталдың қалыптасу көздерін және оны пайдалану тиімділігін анықтау.
- Активтердің өтімділігін және қатысу құрылымын талдау.
- Қаржылық болжау және дамуды жоспарлау.

Қаржылық талдау үшін ақпарат көздері қаржылық есеп беру болып табылады: бухгалтерлік баланс, кірістер туралы есеп, ақша қозғалысы туралы есеп, сонымен қатар қосымша аналитикалық деректер.

1 Баланс талдауы

Бухгалтерлік баланс – бұл белгілі бір күндердегі кәсіпорынның қаржылық жағдайын көрсететін есеп. Ол екі бөліктен тұрады: активтер мен міндеттемелер.

Компанияның активтері – бұл басқа компанияға тиесілі және оның қызметінде пайдаланылатын ресурстар. Айналым және айналымнан тыс активтер өседі. Ағымдағы активтерге ағымдағы қаражаттар, дебиторлық қарыздар, тауарлы-материалдық қорлар және біртіндеп тенденцияда пайдалануға болатын басқа ресурстар жатады. Айналымнан тыс активтерге ұзақ мерзімді перспективада пайдаланылатын ғимараттар, жабдықтар және басқа ресурстар жатады.

Міндеттемелер тек компанияның кредиторлар мен акционерлер алдындағы жауапкершілігін көрсетеді. Ұзақ мерзімді және қысқа мерзімді деңгейде пассивті өсу, сонымен қатар компанияның капиталын арттыру. Баланс талдауының маңызды мағынасы – жақсы және тартылған қаражаттардың арақатынасы, сондай-ақ активтердің өтімділігі.

2. Кірістер есебін талдау

Пайда мен залал туралы есеп компанияның ағымдағы уақыт кезеңіндегі жұмысын көрсетеді. Ол кірістерді, операциялық шығындарды, салықтарды және таза пайданы қамтиды.

Пайда мен шығын есебін талдаудың негізгі кезеңдері:

- Табысты талдау: табыс көздерін және олардың динамикасын бағалау.
- Шығындарды талдау: шығындар құрылымын талдау және оның рентабельділікке әсері.
- Табысты ұлғайту талдауы: кәсіпорынның негізгі қызметінің табыстылығын бағалау.
- Таза пайданы талдау: кәсіпорынның барлық шығындардан кейінгі тиімділігін көрсететін қорытынды көрсеткіш.

Пайдалар мен залалдар туралы есепті талдау кезінде бағалау маңызды, сайып келгенде, компанияның кірісі оның шығындарын көрсетеді, сонымен қатар сенімді пайданың өзгеруіне әсер ететін себептерді талдайды.

3. Ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есеп ағымдағы уақыт кезеңінде компанияның ақша қаражаттарының түсуі мен шығыстары туралы ақпаратты береді. Бұл есеп үш негізгі бөлімді қамтиды:

- Операциялық қызмет: Компанияның негізгі қызметінің ағымын көрсетеді (сату түсімдері, жеткізушілерге төлемдер, жалақы төлемдері және салықтар).

- Инвестициялық қызмет: ұзақ мерзімді активтерді (негізгі қорлар, инвестициялар және т.б.) сатып алу және сатумен байланысты тұрақты ағындарды қамтиды.

- Қаржыландыру қызметі: мерзімді қаржыландырумен байланысты ақша ағындарын көрсету (несие тарту, дивидендтер төлеу және т.б.).

Ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есепті талдау компанияның өз міндеттемелерін жабу үшін, сондай-ақ инвестициялар мен дивидендтер бойынша қаражатты шамамен генерациялау мүмкіндігін бағалауға мүмкіндік береді. Сондай-ақ компанияның әртүрлі қызметі (операциялық, инвестициялау және қаржыландыру) оның жалпы ақша ағынына қалай әсер ететінін түсіну маңызды.

4. Қаржылық коэффициенттер – бұл кәсіпорынның қаржылық жағдайы мен қызметінің маңызды аспектілерін өлшейтін өлшемдер. Қаржылық көрсеткіштер бірнеше негізгі топтарда өсуде.

4.1. Өтімділік коэффициенттері

Олар компанияның қысқа мөлшерін өтеу қабілетін көрсетеді.

Ағымдағы коэффициент = Ағымдағы активтер / Ағымдағы жәрменке.

Жылдам коэффициент = (Айналым активтер - Босалқылар) / Адал ағымдағы.

4.2. Табыстылық коэффициенттері

Олар пайда алу үшін компанияның ресурстарын пайдалану тиімділігін есептейді.

Сатудан түскен табыс = Таза пайда / Табыс.

Активтердің кірістілігі (ROA) = Таза кіріс / Жалпы активтер.

Меншікті капиталдың табыстылығы (ROE) = Таза пайда / Акционерлердің капиталы.

4.3. Қаржылық тұрақтылық коэффициенттері

Олар компанияның капитал құрылымын және оның сыртқы қаржыландыру көздерін тарту мүмкіндігін анықтайды.

Автономия коэффициенті = Меншікті капитал / Жалпы активтер.

Міндеттеме коэффициенті = Жалпы міндеттемелер / Меншікті капитал.

4.4. Іскерлік белсенділік коэффициенттері

Бұл коэффициенттер компанияның кірісті азайту үшін өз активтерін тиімді пайдаланып жатқанын көрсетеді.

Активтердің айналымы = Табыс / Жалпы активтер.

Тауарлы-материалдық қорлардың айналымы = Сату құны / Тауарлы-материалдық қорлардың орташа құны.

Кәсіпорынның қаржылық талдауы оның қаржылық жағдайын бағалаудың халықаралық құралы болып табылады, ол кәсіпорынның өтімділігін, табыстылығын, тұрақтылығын және іскерлік белсенділігін бағалауға мүмкіндік береді. Бухгалтерлік балансты, кірістер туралы есептілікті, ақша қаражаттарының қозғалысы туралы есеп беруді және қаржылық коэффициенттерді талдауды кешенді пайдалану проблемаларды анықтауға және негізделген басқару шешімдерін қабылдауға көмектеседі.